

Kontrola Obywatelska Planów Gospodarki Niskoemisyjnej

PODSUMOWANIE WYNIKÓW I REKOMENDACJE dla gminy Piaski

20 stycznia 2016 r.

WPROWADZENIE

Poniższe podsumowanie zostało opracowane na podstawie kontroli przeprowadzonej przy wykorzystaniu Narzędzia Kontroli Obywatelskiej Planów Gospodarki Niskoemisyjnej, dostępnego na stronie <http://www.pkeom.pl/pgn>, przygotowanego w ramach projektu „Kontrola obywatelska nad wdrażaniem polityki niskoemisyjnej”.

Projekt ma umożliwić obywatelom ocenę – bez potrzeby zatrudniania specjalistów – czy PGN w ich gminie został właściwie przygotowany i odpowiada ich potrzebom oraz potrzebom gminy. Zastosowanie Narzędzia Kontroli Obywatelskiej (NKO) pozwoli zwiększyć szanse na efektywną transformację w kierunku gospodarki niskoemisyjnej na poziomie lokalnym oraz na lepszą komunikację i współpracę między mieszkańcami a Urzędem Gminy. NKO pełni jednocześnie rolę edukacyjną.

Projekt realizują Polski Klub Ekologiczny Okręg Mazowiecki (lider) oraz Instytut na rzecz Ekorozwoju i norweska organizacja Framtiden i våre hender (partnerzy), w ramach programu Obywatele dla Demokracji, prowadzonego przez Fundację im. Stefana Batorego we współpracy z Polską Fundacją Dzieci i Młodzieży, finansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego (tzw. Funduszy EOG).

PODSUMOWANIE WYNIKÓW KONTROLI

UDZIAŁ SPOŁECZEŃSTWA W TWORZENIU PGN

A. Informowanie:

Zgodnie z umową wykonawca Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Piaski (PGN) był zobowiązany do przeprowadzenia działań promocyjnych i informacyjnych związanych z opracowaniem Planu z wykorzystaniem ulotek, plakatów, lokalnej prasy, a także notesów ekologicznych. Innych działań informacyjno-edukacyjnych nie realizowano. W aktualnościach na stronie internetowej Urzędu pojawiła się informacja o przystąpieniu do opracowania Planu oraz jego znaczeniu, z prośbą o wypełnianie ankiet. Informacje na temat PGN na stronie internetowej Urzędu są ograniczone do poziomu podstawowego.

Projekt realizowany jest w ramach programu Obywatele dla Demokracji, finansowanego z Funduszy EOG

B. Angażowanie społeczeństwa:

Formą zaangażowania mieszkańców w proces tworzenia PGN, przed etapem konsultacji społecznych, było badanie ankietowe obejmujące m.in. pytania na temat planowanych przez nich inwestycji (m.in. wymiany źródła ciepła, wykorzystania OZE, termomodernizacji). Formularze w wersji elektronicznej były dostępne na stronie internetowej Urzędu, a egzemplarze papierowe rozdystrybuowano wśród mieszkańców. W ogłoszeniu na stronie internetowej Urzędu nie wskazano miejsca, gdzie można uzyskać więcej informacji odnośnie Planu czy ankiet. Nie zorganizowano spotkań i debat, podczas których mieszkańcy byliby w bardziej aktywny sposób zachęceni do przedstawienia swoich opinii co do kierunków działań, jakie należy ująć w Planie.

C. Konsultacje społeczne projektu PGN:

Nie znaleziono żadnych informacji potwierdzających, że PGN został poddany konsultacjom społecznym ani na stronie internetowej Urzędu, ani w BIP. Natomiast z treści Planu wynika, że władze gminy planowały przeprowadzić konsultacje gotowego dokumentu. Zapis w PGN na stronie 31 brzmi bowiem: „Dokument niniejszy zostanie poddany konsultacjom ze wszystkimi ww. jednostkami, grupami i organizacjami.”.

POZIOM ZAANGAŻOWANIA WŁADZ I URZĘDU GMINY W PROCES OPRACOWANIA PGN:

Opracowanie PGN zostało powierzone firmie zewnętrznej. Z Urzędu oddelegowano dwie osoby do współpracy z wykonawcą oraz przeszkolono je z zakresu wdrażania i aktualizacji Planu. PGN na sesji Rady Miejskiej został jednogłośnie przyjęty jednogłośnie.

UDZIAŁ SPOŁECZEŃSTWA WE WDRAŻANIU, MONITORINGU I EWALUACJI REALIZACJI PGN

A. Społeczeństwo w gospodarce niskoemisyjnej na poziomie lokalnym:

W treści PGN wspomniano o udziale mieszkańców (interesariuszy) w jego przygotowaniu, w formie bardzo ogólnej. Udział mieszkańców na etapie wdrażania Planu przewiduje się w realizacji części działań inwestycyjnych polegających m.in. na wymianie niesprawnych kotłów, zamontowaniu pomp ciepła, kolektorów słonecznych lub ogniw fotowoltaicznych.

W Planie przewidziano również skierowane do lokalnej społeczności działania informacyjno-promocyjne w zakresie efektywności energetycznej i odnawialnych źródeł energii.

B. Monitoring i ewaluacja:

Zgodnie z dokumentem monitoring efektywności działań będzie się opierać na systematycznie prowadzonej inwentaryzacji emisji. Kontrolne inwentaryzacje emisji CO₂ należy przeprowadzane co dwa lata. Powinny one stanowić podstawę do opracowania raportu z podjętych działań. Zadania podejmowane w związku z realizacją zapisów Planu trzeba upublicznić z wykorzystaniem witryny internetowej Gminy.

Organizacja procesu zarządzania, monitorowania, oceny i podjęcia działań korygujących leży po stronie Urzędu Miejskiego. Osobą odpowiedzialną za realizację PGN jest Burmistrz Miasta Piaski. Plan powinien być aktualizowany co cztery lata. Udział mieszkańców w monitoringu ma polegać na dostarczaniu danych.

PGN – LOGIKA INTERWENCJI:

Cel strategiczny PGN wynika z zapisów pakietu klimatyczno-energetycznego do 2020 roku i zakłada osiągnięcie poziomu emisji CO₂ w wysokości 80% poziomu w stosunku do roku bazowego 2006. Natomiast cele szczegółowe powiązane z trzema obszarami interwencji: gminnymi jednostkami administracyjnymi, mieszkalnictwem i transportem. Dla każdego z obszarów przewidziane są działania, dla których określono koszty, efekt ekologiczny (zmniejszenie emisji), ekonomiczny (oszczędność energii), lata realizacji, jednostkę wdrażającą, potencjalne źródło finansowania oraz wskaźniki monitorowania. Niestety w przypadku tych ostatnich nie podano ich wartości docelowych, jakie należy osiągnąć we wskazanym terminie. Nie określono także wartości „alarmowych” oznaczających konieczność podjęcia działań naprawczych.

PGN – ADEKWATNOŚĆ DZIAŁAŃ PLANOWANYCH W PGN:

Działania przewidziane do realizacji obejmują wszystkie ważne dla niskoemisyjnej gospodarki obszary: efektywność energetyczną, odnawialne źródła energii, edukację dotyczące efektywnego korzystania z energii, planowanie przestrzenne oraz transport. Głównym sposobem na osiągnięcie celu strategicznego ma być ograniczenie zużycia energii.

Dla każdego z obszarów interwencji określono docelowe poziomy emisji i zużycia energii końcowej. Podano również wskaźnik udziału energii wyprodukowanej z odnawialnych źródeł energii w całkowitym zużyciu energii dla Gminy oraz dla sektora publicznego. Oszacowany efekt ekologiczny przewidzianych do realizacji działań jest większy od zakładanego w celu strategicznym. Wynosi ponad 32%.

WNIOSKI OGÓLNE:

Poziom informowania na temat prac nad Planem Gospodarki Niskoemisyjnej poprzez stronę internetową Urzędu był niski. Zważywszy na potencjał redukcyjny, jaki oszacowano dla inwestycji w mieszkalnictwie, zaangażowanie społeczeństwa w proces wdrażania Planu ma duże znaczenie dla realizacji celu strategicznego i będzie wymagało intensywnych działań informacyjno-edukacyjnych.

Konsultacje PGN nie odbyły się w procesie oceny strategicznej. Projekt PGN nie był konsultowany wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko. Choć Plany Gospodarki Niskoemisyjnej nie są explicitement wymienione w Dziale IV Ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (UOOS), to art. 46 ust. 2 mówi, że przeprowadzeniu strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wymagają projekty: „polityk, strategii, planów lub programów w dziedzinie przemysłu, energetyki, transportu, telekomunikacji, gospodarki wodnej, gospodarki odpadami, leśnictwa, rolnictwa, rybołówstwa, turystyki i wykorzystywania terenu, opracowywanych lub przyjmowanych przez organy administracji,

wyznaczających ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko.” Plany Gospodarki Niskoemisyjnej mają charakter planów, o których mowa w/w Ustawie. Zgodnie z art. 51 Ustawy organ opracowujący projekt dokumentu sporządza prognozę oddziaływania na środowisko, a zgodnie z art. 54 zapewnia udział społeczeństwa. Przestrzega tym samym przepisów dotyczących konsultacji z Działu III Ustawy, w tym art. 39. Organ podaje też do publicznej wiadomości informację o przyjęciu dokumentu i o możliwościach zapoznania się z jego treścią oraz podsumowaniem, w którym należy omówić m.in. sposób rozpatrzenia uwag i wniosków składanych w trakcie konsultacji (art. 43, 55 UOOŚ).

Struktura dokumentu jest czytelna. Korekty wymaga tytuł rozdziału 6 w spisie treści, gdyż różni się od występującego w tekście opracowania.

Należy zaznaczyć, że w PGN przewidziano działania we wszystkich ważnych dla niskoemisyjnego rozwoju obszarach: efektywności energetycznej, rozwoju oze, edukacji dotyczącej efektywnego korzystania z energii, planowania przestrzennego i transportu. Wdrożenie planowanych działań przyczyni się do ograniczenia zużycia energii, redukcji emisji CO₂ i poprawy jakości powietrza w mieście.

REKOMENDACJE

1. Należy opracować Prognozę oddziaływania na środowisko i przeprowadzić konsultacje społeczne dla obu dokumentów.
2. Przy tworzeniu w przyszłości strategii, planów i programów Urząd Gminy powinien stosować przepisy zawarte w Dziale IV Ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, nawet jeśli występują przesłanki co do możliwości odstąpienia od tej oceny. Będzie to nie tylko zgodne z literą i duchem Ustawy (transponującej w tym zakresie zapisy Konwencji z Aarhus), ale przyniesie korzyści w postaci wypracowania rozwiązań optymalnych środowiskowo. Aktualizacja PGN powinna być zrealizowana w procesie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Projekt PGN powinien być konsultowany wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko.
3. Zgodnie z dokumentem, wdrażając zapisy PGN oraz monitorując postępy, warto w jak największym stopniu bazować na zasobach osobowych Urzędu, przeszkolonych pracownikach gminy, aby rozwijać ich kompetencje.
4. W ramach działań edukacyjno-informacyjnych warto zamieścić na stronie internetowej Urzędu zakładkę tematyczną „Gospodarka niskoemisyjna”, w której byłyby umieszczane informacje związane z realizacją i wdrażaniem postanowień Planu. Poza dokumentami strategicznymi, raportami z realizacji PGN, należy również zamieszczać bieżące informacje o organizowanych przez poszczególne instytucje konkursach, umożliwiających ubieganie się o dofinansowanie inwestycji energooszczędnych, a także komunikaty o nowych regulacjach prawnych w zakresie związanym z gospodarką niskoemisyjną.

5. Zaleca się podejmowanie akcji angażujących społeczeństwo w proces wdrażania, monitoringu i ewaluacji PGN. Informowanie należy uzupełnić o elementy aktywizujące. Mogą temu służyć aktywność w mediach, stwarzanie warunków do dialogu poprzez organizację spotkań, debat, wysłuchań, by mieszkańcy mieli świadomość istnienia i realnego funkcjonowania Planu oraz korzyści z jego wdrażania.
6. Zaleca się opracowanie systemu wsparcia mieszkańców ułatwiającego realizację przewidzianych w Planie przedsięwzięć, np. usługi doradcze dla lokalnej społeczności dotyczące rozwiązań i ubiegania się o dofinansowanie w zakresie efektywności energetycznej, ograniczania emisji gazów cieplarnianych oraz zastosowania OZE. W tym celu warto wykorzystać doświadczenie z realizacji projektu dotyczącego montażu kolektorów słonecznych.

Projekt realizowany jest w ramach programu Obywatele dla Demokracji, finansowanego z Funduszy EOG

